

Ivan Tavčar

VISOŠKA KRONIKA (esej)

Tavčar je svoj roman Visoška kronika ustvaril v pozni starosti, na Visokem. Kroniko je zasnoval kot trilogijo (trije romani, vsak zase samostojen, vendar med sabo vsebinsko le povezani). Nastal pa je le prvi roman, ker ga je prehitela smrt.

Roman ima sintetično in analitično zgodbo, ki se med seboj prepletata. Analitična govori o visoškem trdem in hudobnem gospodarju Polikarpu Kalanu. Tak je zato, ker mu dušo obremenjuje zločin. Ubil je svojega vojnega pajdaša Jošta Schwarzkoblerja in se polastil ukradene vojaške blagajne. Za denar je kupil dve kmetiji, v skinji pa je imel še veliko zlatnikov. Neprestano so ga mučile grde sanje in preselil se je v klet. Tam je tudi skrbno čuval zaboj z zlatom. Ko se je nekoč v klet prikradel sin Izidor in pobral zlatnik s tal, ga je zalotil in mu za kazen odsekal mezinec. Izidor očeta opisuje kot trdega in brezsrčnega gospodarja. Kadar pa ga je opazoval, kako naklada hlode ali kroti konja, pa je bil ponosen nanj. Očeta je hkrati občudoval in se ga bal.

V Nemčiji je živela Schwarzkoblerjeva vnukinja Agata. Ta je osrednja oseba sintetične zgodbe. Oče Polikarp želi, da bi jo na Visoko pripeljal Izidor in se z njo poročil. Tako bi postala solastnica premoženja, ki je bilo kupljeno tudi z denarjem, ki naj bi ji ga prinesel Schwarzkobler. Polikarp si je s tem želel sprati z duše greh, ki ga je pred smrtjo vse bolj tiščal. Ko pride Agata na Visoko, se vanjo zaljubita tako Izidor kot njegov brat Jurij. Ko pa jo proglasijo za čarovnico in preizkusijo z vodo, iz katere jo reši Jurij, se odloči za mlajšega Jurija, s katerim se tudi poroči. Izidor dogajanje le nemočno opazuje in ne naredi nič. Agate se celo sramuje, ker so jo oklevetali za čarovnico. Je docela neodločen, mehak, pravo nasprotje očeta. Agato prepusti Juriju, sam pa odide v vojsko proti Turkom, odkoder se po 11 letih vrne hudo bolan na Visoko. Streže mu Margareta, nekdanja nevesta, ki jo je na očetovo zapoved zapustil, a jo sedaj vzame za ženo.

V romanu je Tavčar prikazal dobo, saj je opisal surove čase 30-letne vojne. Izidorjeva zgodba kaže praznoverje, versko nestrpnost, samozavest kmetov svobodnjakov, njih mržnjo do priseljenih Nemcev in ljubezen do rodne zemlje, ki jo Izidor tudi zelo lepo zapiše v kroniki.

Delo je mojstrsko pisano v strainskem slogu kornik in je ena najboljših epskih stvaritev naše literature.